

Gemeente Utrecht

Open ruimte

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Utrecht - stad in transitie	6
Utrecht breekt uit	6
De culturele stad wordt uitgedaagd	7
Duivelse opgave	8
De toekomst in beeld	8
Cultuurnota 2013 - 2016: innoveren door verbinden	10
Drie facetten van de stad	10
- De stad als podium	11
- De stad als creatieve ruimte	11
- De stad als leeromgeving	11
Complete keten en participatie	11
Uitgangspunten voor een nieuwe cultuurnota	12
Subsidiesystematiek en procedure 2013 - 2016	16
Herijking systematiek	16
Cultuurnota 2013 - 2016	18
Planning	19
Financieel perspectief	20
Inzet rijk, provincie en fondsen	20
Budgettair kader gemeente Utrecht	21
De financiële uitgangspunten samengevat	21

Inleiding

Cultuur is en blijft een essentiële drager voor de aantrekkelijkheid van Utrecht voor de stad en haar inwoners. (...) We gaan ervoor om de nominatie als Culturele Hoofdstad van Europa 2018 binnen te halen. De viering van de Vrede van Utrecht in 2013 is hiervoor een uitstekende opmaat en kan een extra impuls geven aan het bewaren, koesteren en ontsluiten van het eigen Utrechtse culturele erfgoed en aan het internationaal profileren van de stad.

Cultuur als de stadspromotie van Utrecht. (uit: Collegeprogramma 2010 - 2013)

Een cultureel sterke stad is een economisch en maatschappelijk sterke stad, die in tijden van crisis over veerkracht beschikt en zich goed kan weren. Zoals in ons collegeprogramma 'Groen, open en sociaal' geschreven staat: 'Kunst verleidt, confronteert, emotioneert en ontregelt geregeld, en dat vinden wij van grote waarde voor onze stad. Een goed cultureel klimaat draagt bij aan de schoonheid en aantrekkelijkheid van de stad en een

plezierig bestaan. Het is bovendien een niet te onderschatten vestigingsfactor voor (internationale) bedrijven en creëert werkgelegenheid.'

Wij zetten in op topcultuur én nieuw talent en op culturele diversiteit en een brede cultuurparticipatie. En we zien het als een uitdaging om artistieke kwaliteit en artistieke autonomie te verbinden met sociale insluiting

en maatschappelijke betrokkenheid. De sleutel ligt in cultuureducatie en het stimuleren van de belangstelling voor en actieve deelname aan kunst en cultuur. Inspiratie, innovatie en verbinding: daar moeten we het in de stad van hebben.

De afgelopen twee decennia hebben we flink kunnen bouwen aan het Utrechtse culturele leven. Dankzij een groeiend cultuurbudget en toegenomen bijdragen van onze cultuurconvenantpartners (provincie en rijk) zijn talrijke voorzieningen, instellingen en organisaties tot bloei gekomen die de stad haar smaak, eigenheid en kwaliteit geven. Niet voor niets is Utrecht met Amsterdam dé stad waar mensen graag willen wonen; het rijke culturele aanbod trekt inwoners, bedrijven, studenten en toeristen.

Anno 2011 zijn de tijden veranderd. Wij continueren in principe onze huidige financiële inzet in de nieuwe

convenantperiode 2013 - 2016, maar onze convenantpartners hebben andere voornemens. De provincie trekt met ingang van 2013 haar bijdragen aan het culturele leven van de stad vrijwel in en het rijk voert grote bezuinigingen door in de culturele sector, die voor Utrecht zeer ingrijpend zijn. In het cultuurconvenant 2009 - 2012 gaat in totaal ruim 17 miljoen euro om, wij verwachten een substantieel deel van dit bedrag kwijt te raken in de komende periode. Het in de loop der jaren organisch gegroeide weefsel van organisaties en initiatieven staat ernstig onder druk.

Daarmee heeft Utrecht 'stad van kennis en cultuur' er een interessante uitdaging bij. Immers: we hebben een grootse opgave voor de komende jaren, als hard groeiende en jong blijvende stad in een omgeving van krimp en vergrijzing. We zien kansen in een scherpere profilering als regio van kennis en cultuur en willen deze combinatie ook inzetten om de fysieke, economische en mentale groei van de stad met creativiteit en verbeeldingskracht te voeden. En we zien de kandidatuur voor Europese Culturele Hoofdstad 2018 als een prachtig ijkpunt voor onze langetermijnambities.

De periode najaar 2011 - voorjaar 2012 is cruciaal: we bereiden de cultuurnotaperiode 2013 - 2016 voor met nieuwe afspraken over meerjarige financiering van onze culturele infrastructuur én we werken samen met de stichting Vrede van Utrecht en de provincie aan een inspirerend bidbook voor Utrecht 2018.

Inleverdatum bidbook: najaar 2012. Het moment waarop de raad ook besluit over de financiën voor 2013 en over de culturele organisaties die in het kader van de nieuwe cultuurnotaperiode 2013 - 2016 ondersteund zullen worden. De keuzes die we dan maken zijn ook bepalend voor een sterk bidbookverhaal. Dat moet een heldere visie verwoorden op de bijdrage van cultuur aan de ontwikkeling van de stad en gedragen worden door een krachtig, karakteristiek en artistiek betekenisvol cultureel veld.

Het proces van visie-uitwerking en bidbookontwikkeling loopt dus parallel. De Europese Commissie stelt een reeks vragen die betrekking hebben op de bijdrage van het evenement Europese Culturele Hoofdstad aan de culturele, sociale en ruimtelijke ontwikkeling van de stad op de lange termijn. Ze wil weten hoe de Europese Culturele Hoofdstad (ECH) enerzijds de participatie van burgers aan cultuur kan bevorderen en anderzijds de verbinding van de stad met Europa kan versterken. De Europese dimensie is van groot belang: wat heeft Utrecht aan Europa te bieden? Wat is de kwaliteit en omvang van de culturele infrastructuur (hardware en software) waarover de stad in het ECH-jaar beschikt? En wat is de stad bereid te investeren in cultuur als integraal onderdeel van de stedelijke ontwikkeling?

In deze notitie schetsen wij u de uitgangspunten voor een minder omvangrijke, maar niettemin krachtig geprofileerde en veerkrachtige culturele sector, als belangrijke bouwsteen voor een creatief en verbeeldingsrijk Utrecht en een kansrijke kandidatuur voor Utrecht 2018. We benaderen Utrecht vanuit drie invalshoeken: de stad als podium, de stad als creatieve ruimte en de stad als leeromgeving en doen u een voorstel voor een vernieuwd subsidiebeleid.

Stevig ingrijpen is door alle bezuinigingen onvermijdelijk. Dat vraagt om inventiviteit, van ons én van de culturele sector. Twee uitgangspunten staan vast: de kaasschaaf laten wij zo veel mogelijk achterwege en het totaal van wegvallende bijdragen van het rijk en de provincie zullen wij niet (kunnen) compenseren. Een derde uitgangspunt raakt het hart van de stad: de vitaliteit van Utrecht hangt in hoge mate af van het creëren van onorthodoxe, slimme, constructieve verbindingen. We hebben mooie wensen, maar zullen lastige, vérstrekkende besluiten moeten nemen die ten koste zullen gaan van op zichzelf waardevolle initiatieven. De culturele instellingen die nu zijn opgenomen in het cultuurconvenant dienen er rekening mee te houden dat hun subsidie met ingang van 2013 niet wordt gecontinueerd.

In november 2011 starten wij de procedure voor de selectie van door ons te financieren culturele instellingen in 2013 - 2016.

Wij zullen u in een aparte notitie informeren over de voortgang van het bidbook Utrecht2018 en zijn van plan u begin 2012 - na opening van de nationale competitie door het rijk - een eerste versie daarvan voor te leggen.

Deze notitie beslaat de periode 2012 - 2022: we kijken voorbij 2018 naar 2022, het jaar dat Utrecht 900 jaar stadsrechten viert. De titel 'Open Ruimte' geeft aan waar het ons om te doen is: een pluriforme, gastvrije, creatieve stad die de komende jaren ook internationaal van zich zal laten horen.

Utrecht, november 2011
het college van burgemeester en wethouders

Utrecht – stad in transitie

Utrecht breekt uit

Utrecht is een eigenzinnige, levendige stad die als knooppunt van kennis en cultuur nationaal en internationaal steeds beter herkend en erkend wordt. Ze is de laatste decennia mede tot bloei gekomen dankzij een centrale positie in het hart van Nederland, een enorme bouwopgave, een relatief jonge en hoogopgeleide bevolking en een veelzijdig cultureel leven. En het gaat haar – recessie of niet – voor de wind: de werkloosheid is betrekkelijk laag, het studentenleven bruist, bedrijven vinden de stad een fijne vestigingsplaats en het publiek weet, tegen de landelijke tendens in, met onverminderd enthousiasme de weg naar de podia te vinden. Niet voor niets is Utrecht in 2011 uitverkoren tot ‘meest vitale stad’ van Nederland en – opnieuw – tot tweede stad in het land waar het goed wonen, opgroeien, studeren en werken is. Utrecht heeft het hoogste percentage creatieve klasse binnen haar stadsgrenzen; innovatieve kunstenaars, creatieve onder-

nemers en culturele organisaties winnen mooie nationale prijzen; de universiteit behoort tot de internationale top en de regio is economisch gezien de meest innovatieve van Europa.

Zeker, er zijn gebreken die nu eenmaal bij het stadse leven horen, zoals: wijken op achterstand die nodig opnieuw tot bloei moeten komen, verkeersoverlast, schoolverlatende jongeren die voor een gunstig beroepsperspectief wel wat meer bagage kunnen gebruiken, spanningen tussen oorspronkelijke inwoners en nieuwe Utrechtse uit alle windstreken. Ook in Utrecht manifesteren zich alle ingrijpende kwesties die landelijk, Europees, wereldwijd de toon zetten, zoals de financiële crisis en de ongewisse gevolgen van globalisering en migratie.

Maar wie om zich heen kijkt kan niet anders concluderen: het gaat Utrecht nog altijd goed. Nog wel. Want Utrecht

heeft een opgave: Utrecht breekt uit! De stad groeit sinds de jaren negentig van de vorige eeuw enorm en breidt zich langzaam uit richting de randgemeenten. Deze groeistuipe brengt het aantal inwoners van 230.000 (1990) via 315.000 (nu) op minimaal 400.000 (2040) en zal de stad en de haar omringende gemeenten de aanblik en uitstraling geven van een internationaal georiënteerde grootstedelijke regio. Een regio die er economisch toe doet in Europa en competitief en jong blijft, terwijl de rest van Nederland te maken heeft met stagnatie, soms zelfs krimp en vergrijzing.

Ga boven op de Domtoren staan en zie de vele bouwprojecten in het Stationsgebied, in Leidsche Rijn en in het Science Park. Een schitterend Muziekpaleis verrijst aan het Vredenburg, de nabij gelegen nieuwe bibliotheek en het stadskantoor zullen spoedig volgen, net als de grote moskee op de Kop van Lombok. Het stads-hart van Leidsche Rijn laat wat langer op zich wachten maar zit er onvermijdelijk aan te komen, inclusief een culturele trekker van formaat, en de voormalige Uithof ontwikkelt zich tot een volwaardig, aan kennis gewijd stadsdeel met baanbrekende architectuur. Rotsoord, Cartesiusdriehoek, Merwedekanaalzone, Werkspoorkwartier: het zijn de verweerde plekken in de stad met veel potentie als culturele hotspot. Rondom Hoog Catharijne en het toekomstige fonkelnieuwe station ontstaat een interessante bouwput van jewelste, die nog zeker twintig jaar in uiteenlopende vormen te bewonderen valt.

De culturele stad wordt uitgedaagd

Grootse bewegingen, in veranderde tijden. De wereldwijde recessie gaat in ons land vergezeld van een politiek klimaat waarin grenzen scherp afgetekend raken en de ontwikkeling en het onderhoud van een kwalitatief hoogstaand en innovatief cultureel leven nauwelijks

nog als een zaak van nationaal belang worden gezien. Met de aangekondigde maatregelen van het kabinet zijn alleen de grote topinstellingen nog verzekerd van landelijke subsidie. Wat in de praktijk betekent dat het rijk niet langer zal bijdragen aan een flink deel van de gerenommeerde organisaties die van groot belang zijn voor het bloeiende culturele leven in onze stad en ook niet langer zal investeren in jonge kunstenaars en onderzoek en ontwikkeling.

Naast tegenspraak is er ook veel steun voor de opvattingen van het kabinet. En dat geeft te denken: de verhouding tussen publiek en kunstenaars lijkt aanzienlijk verstoord, steeds vaker wordt de vraag gesteld waarom de overheid kunst zou moeten subsidiëren.

Ons antwoord: cultuur is het kapitaal van de stad. Zoals recent onderzoek heeft aangetoond, kunst en cultuur zijn letterlijk en figuurlijk van kapitaal betekenis voor de ontwikkeling van een stad. Zeker Utrecht ontleent hieraan een deel van haar karakter, aantrekkelijkheid en innovatieve kracht. Het pluriforme culturele leven is een belangrijke bron van werkgelegenheid en wordt gedragen door een breed, geïnteresseerd publiek. De deelname aan kunst en cultuur in onze stad krijgt voortdurend nieuwe impulsen dankzij initiatieven op het gebied van grootschalig locatietheater, amateurkunst, cultuureducatie, community art, kunst in de openbare ruimte, festivals en de culturele zondagen. Een oriëntatie op de wijk én op de wereld zijn kenmerkend voor onze culturele sector, die zich verder onderscheidt door nieuwsgierigheid, vernieuwingsdrang en een gemiddeld hoge artistieke kwaliteit, gekoppeld aan de wens een groot publiek te willen bereiken. Die culturele sector mag zich verheugen in een nieuwsgierig publiek, dat de bezoekerscijfers in de stad tot de hoogste in het land laat behoren.

Duivelse opgave

Er is werk te doen. De fysieke groei van Utrecht in combinatie met de financiële crisis én de landelijke politieke conjunctuur daagt ons stevig uit: hoe zorgen wij ervoor dat onze stad haar culturele hart en ziel niet verliest? Hoe behouden wij het karakter dat alom wordt gewaardeerd: de informaliteit, kleinschaligheid en menselijke maat, de gastvrijheid en openheid voor iedereen met een goed idee, de korte lijnen en relaxte atmosfeer? Hoe zorgen wij ervoor dat ook die mensen die in de uitlopers van de stad wonen zich Utrechter voelen, onderdeel van één samenhangende stad? Hoe creëren wij de voorwaarden voor een economisch stabiele, duurzame regio waar mensen met plezier deel van willen uitmaken en aan willen bijdragen? Hoe houden wij kwaliteit, diepgang en reflectie hoog, als essentiële bestanddelen van een creatief en dynamisch stedelijk leven?

Dit zijn precies ook de vragen die ten grondslag liggen aan het bidboek voor Europese Culturele Hoofdstad 2018. De kernvraag luidt: hoe houden we de stad Utrecht, die de sprong maakt van provinciestad naar internationale stad, prettig leefbaar en vitaal en hoe dragen we haar over aan de volgende generaties? Wij willen met het project Europese Culturele Hoofdstad laten zien hoe Utrecht vorm geeft aan een nieuwe levensfase als jonge creatieve stad in Europa.

Zie hier de duivelse opgave waar we nu voor staan: dynamisch en creatief willen blijven en tegelijkertijd scherp moeten kiezen voor veel minder. Wat houvast geeft, is de uitgezette koers van Utrecht als stad van kennis en cultuur, de ambitie om in 2018 met een verbeeldingsrijke thematiek namens Nederland Culturele Hoofdstad van Europa te zijn én de eigen culturele karaktertrekken die de stad tot op heden geen windeieren hebben gelegd.

Dat is gemakkelijk verwoord, maar gecompliceerd in z'n uitwerking. Om een paar lastige kwesties te noemen: wij weten – uit monitoringgesprekken, publieksreacties en recensies – dat onze instellingen merendeels zeer gewaardeerd worden en goed presteren, van kleinschalig ensemble tot groots festival. We weten ook dat door het wegvallen van middelen bij het rijk en de provincie maar een beperkt deel van de breed geschakeerde Utrechtse infrastructuur van theater- en dansgezelschappen, ensembles, festivals, productiehuisen, presentatie-instellingen beeldende kunst en organisaties op het gebied van talentontwikkeling en amateurkunst overeind kan blijven. Welk deel moet dat zijn en waarom? En we weten dat ook in Utrecht een aantal podia, festivals en gezelschappen mede door de crisis te kampen heeft met teruglopende bezoekersaantallen en dat er bij gebrek aan gebruikers en bezoekers ook accommodaties zullen sneuvelen.

De toekomst in beeld

Het culturele klimaat van Utrecht wordt gekenmerkt door een rijk geschakeerd aanbod voor een groot, breed en divers publiek, zoals met name gepresenteerd door onze 'grote drie' (Muziekcentrum Vredenburg, Stadsschouwburg Utrecht en Centraal Museum), de musea in de stad, de festivals en culturele zondagen. Maar de stad heeft ook een naam en positie als interessante laboratoriumstad hoog te houden. 'Of het nu om programmering, productie of publieksbereik gaat, om autonome kunst of aan de kunst gerelateerde disciplines als gaming en design, kenmerkend voor Utrecht zijn het gevoel voor experiment en vernieuwing, het accent op nicheaanbod, op stedelijke netwerken, internationale contacten en meerjarige allianties', schreven we in De Ontdekking van Utrecht. 'Je zou Utrecht één grote broedplaats kunnen noemen, een laboratorium voor innovatieve programmeringen, producties en werkwijzen.'

Dit beeld van Utrecht – sterk in het presenteren van kunst aan een groot en divers publiek in combinatie met innovatieve kracht – willen we op weg naar Europese Culturele Hoofdstad 2018 verder versterken. We kijken zelfs nog verder vooruit:

De ambitie om Culturele Hoofdstad van Europa te worden betekent: een aantal jaren stevig investeren in kunstenaars, kunstinstituten, divers publiek van binnen en buiten de stad, goede cultuuraccommodaties, architectonisch interessante gebouwen, prettige openbare ruimte, goede hotels, bereikbaarheid, gevarieerde horeca, lokale en internationale netwerken en bekendheid over de grenzen. Oftewel: een boost voor het stedelijke leven inclusief de stedelijke economie in de komende periode. Niet om ná 2018 achterover te kunnen leunen en te teren op al het gerealiseerde moois. Nee, juist om ook daarna – als de schijnwerpers grotendeels weer gedoofd zijn – de eigen inwoners, kunstenaars en alle andere direct betrokkenen in stad en regio weer extra goed van dienst te kunnen zijn voor een volgende reeks van jaren. De aanloop neemt veel tijd, de nawerking moet minstens zo lang duren. (uit: De Ontdekking van Utrecht, 2008)

We richten onze blik op 2022, het jaar waarin Utrecht 900 jaar stadsrechten viert, en zien een stad voor ons die:

- een levendig internationaal knooppunt is van verkeer, mensen, kennis en cultuur;
- spil is in een van de economisch sterkste en veerkrachtigste regio's van Europa;
- nauw samenwerkt met de haar omringende gemeenten in de regio en zich verbonden weet met verwante steden in Europa;
- veelzijdig, duurzaam, open, sociaal en gastvrij is;

- haar cultureel erfgoed koestert en ontsluit voor komende generaties;
- een spraakmakende transitie stad is voor jong talent en een rijke voedingsbodem voor ontdekking en avontuur;
- een creatieve infrastructuur bezit die per definitie innovatief is dankzij duurzame verbindingen tussen wijk en wereld; tussen onderwijs, kunst, creatieve industrie en bedrijfsleven; tussen hoge en lage cultuur en tussen amateurkunst en professionele kunst;
- en eigenwijze kunstenaars en culturele organisaties huisvest die zich verbonden voelen met de stad en haar inwoners en nationaal en internationaal talrijke bezoekers weten te trekken.

In de hierna volgende paragraaf geven wij aan wat dit betekent voor de keuzes die we moeten maken in het kader van het cultuurnota 2013-2016.

Cultuurnota 2013 - 2016: innoveren door verbinden

Drie facetten van de stad

Met kunst en cultuur als invalshoek zien we de stad op drie manieren functioneren: als podium, als creatieve ruimte en als leeromgeving.

Immers, de stad is de openbare ontmoetingsruimte (van traditioneel podium en museum tot pleinen en parken) waar kunstenaars en publiek elkaar treffen en op elkaar reageren en waar kunst betekenis krijgt. De stad is ook de standplaats van kunstenaars en creatieven die er aan het werk zijn, die op onderzoek uitgaan en allerlei vormen van (toegepaste) kunst produceren. En de stad is de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien, naar school gaan en via uiteenlopende vormen van cultuureducatie de wereld van kunst en cultuur betreden; de omgeving ook waarin volwassenen hun creativiteit blijven voeden en kennis blijven vergaren; en de context waar-

binnen creatieve uitwisseling plaatsvindt tussen de werelden van kunst en cultuur, onderwijs en het bedrijfsleven.

Deze drie facetten van het stedelijke culturele leven zijn alle even relevant, uit de samenhang ontstaat de dynamiek en innovatieve kracht. Het gaat om organische verbindingen tussen onderzoek en ontwikkeling, produceren en programmeren, kennismaken en leren, bezoeken en actief deelnemen.

Bij alles is een wijk-en-wereld perspectief van toepassing: internationalisering begint bij grenzeloze nieuwsgierigheid naar de eigen omgeving en het besef als inwoner van Utrecht en als kunstenaar werkend vanuit Utrecht ook deel uit te maken van Europa en de bredere wereld.

De rol van de gemeente is: stimuleren en faciliteren waar zinvol en noodzakelijk, en zoveel mogelijk vanuit een

integrale gemeentelijke optiek, met oog voor kansrijke allianties met belangrijke stakeholders in de stad. Denk daarbij aan het volgende:

De stad als podium

Artistiek hoogwaardige programmering en brede participatie

- faciliteren programmering podia, presentatieruimtes en alternatieve locaties, festivals, culturele zondagen, kunst in de openbare ruimte, cultureel erfgoed
- faciliteren stadspromotionele activiteiten
- relatie cultuur, ruimte, cultureel erfgoed, welzijn, sport, economie, internationale zaken, city marketing, toerisme, evenementen en ontmoeting

De stad als creatieve ruimte

Laboratorium en productie

- faciliteren makers (amateur- en professionele kunstenaars) en creatief ondernemers met activiteitensubsidies en werkruimtes
- gebieds(her)ontwikkeling op basis van culturele hotspot potentie
- samenhang cultuur, ruimte, economie, onderwijs, internationale zaken, city marketing
- relatie met HKU, HU, ROC, mkb

De stad als leeromgeving

Cultuureducatie en creatieve partnerschappen

- faciliteren binnen- en buitenschoolse cultuureducatie
- faciliteren creatieve partnerschappen culturele organisaties - creatieve industrie - scholen - HKU, HU, universiteit - bedrijfsleven
- relatie cultuur, onderwijs, economie, internationale zaken
- relatie met UU, HU, HKU, KvK, mkb, partners uit het bedrijfsleven

Complete keten en participatie

Kenmerkend voor Utrecht is dat de stad een compleet en organisch samenhangend palet te bieden heeft van educatie, talentontwikkeling, innovatie, productie en presentatie. Er is veel aandacht voor cultuureducatie (actief en passief, cursorisch en in het onderwijs) en participatie, er zijn verschillende kunstvakopleidingen en een universiteit met opleidingen gericht op kunst en cultuur, er wordt kunst gemaakt (door amateurs en professionals) en er wordt - met enorme gretigheid! - kunst geconsumeerd.

De meer dan 120 gesubsidieerde Utrechtse amateurverenigingen tellen bijna 4000 leden en deze actieve deelname van Utrechters is van grote betekenis voor het culturele leven in de stad. In het tweede kwartaal van 2011 is het Utrechts Jeugd Cultuurfonds van start gegaan. Dit fonds richt zich op een sociaal en economisch lastig te bereiken groep van jongeren die gestimuleerd worden om - vrijwel om niet - deel te nemen aan een brede waaier van cultuur(educatie) activiteiten. In het eerste kwartaal van 2012 wordt het functioneren in het startjaar geëvalueerd.

Het stimuleren op wijkniveau van cultuurparticipatie is niet alleen belangrijk voor de kunstproductie in engere zin, maar beïnvloedt ook het gevoel van verantwoordelijkheid voor en verbinding met de sociale en fysieke omgeving. De grenzen tussen professionele en amateurkunst zijn vager geworden, wat onder meer tot uitdrukking komt in interessante producties op het terrein van community art. De aandacht voor kunst in de wijk is ook een factor van belang gebleken in het maatschappelijk hergebruik van bestaande gebouwen door de creatieve sector.

De behoefte aan kunst is groot in onze stad. Utrecht bedient overigens niet alleen haar eigen inwoners, maar ook de regio (ruim 1,2 miljoen inwoners) en vaak ook een landelijk en soms ook internationaal publiek. Met de groei van de stad zal het publiek alleen maar in omvang toenemen. Educatie, talentontwikkeling en innovatie zijn van groot belang voor blijvende voldoende en kwalitatief goede kunstproductie waarmee aan de grote vraag kan worden voldaan. De keten bestaat bij de gratie van soepele verbindingen en staat in de stedelijke context van Utrecht ook in relatie tot andere beleidsterreinen zoals onderwijs, ruimtelijke ontwikkeling, internationalisering en stadspromotie.

Uitgangspunten voor een nieuwe cultuurnota

Dit brengt ons op de volgende algemene uitgangspunten voor de cultuurnotaperiode 2013 - 2016:

- Utrecht profileert zich als stad van kennis en cultuur en zet daarom met name in op een duurzame verbinding tussen deze sectoren en tussen de actoren die daarbij betrokken zijn.
- De kracht van het culturele aanbod – kwaliteit, diversiteit en eigenzinnigheid, relatie met een groot en breed geschakeerd publiek, en (inter)nationale uitstraling – moet overeind blijven.
- De ketengedachte zoals hierboven omschreven (educatie - talentontwikkeling - innovatie - productie - presentatie) is uitgangspunt voor een integrale afweging. Het publiek moet ook in de toekomst kunnen rekenen op inspirerende concerten, voorstellingen en presentaties, met aanbod dat deels gemaakt is door Utrechtse kunstenaars en creatieven die zich nog steeds thuis voelen in onze stad. Zoveel mogelijk kinderen en jongeren maken intensief kennis met kunst en cultuur en talent krijgt de kans zich te ontwikkelen, om vervolgens Utrechtse, landelijke en internationale podia te veroveren.

- De culturele organisaties en initiatieven die we voor de ontwikkeling van de stad nodig hebben moeten enerzijds in staat zijn de stad in al haar poriën te voeden en anderzijds van dusdanig hoge kwaliteit zijn dat ze bijdragen aan de internationale profilering van Utrecht. Cultureel ondernemerschap dient hoog in het vaandel te staan.
- We hechten grote waarde aan innovatieve verbindingen tussen culturele organisaties, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven in de vorm van creatieve partnerschappen, en tussen de werelden van de professionele kunst en amateurkunst. Ook vinden we het interessant als er samenwerking tot stand komt tussen initiatieven op het gebied van cultuur, sport en (vernieuwend) welzijn.
- Het aantal accommodaties gericht op programmering en productie dient in evenwicht te zijn met de omvang van het te verwachten aanbod inclusief publiek en het

aantal culturele organisaties en initiatieven (festivals, gezelschappen, ensembles) dat zich de komende tijd in de stad manifesteert. Dat betekent in de praktijk dat we selectief moeten zijn in het aantal accommodaties dat we blijven ondersteunen. We houden desondanks speciale aandacht voor culturele voorzieningen in Leidsche Rijn.

- Onze langetermijnambities komen tot uitdrukking in de thematiek van Utrecht2018 en bepalen mede onze keuzes voor de door ons te subsidiëren instellingen. Deze organisaties zullen de dragende krachten zijn achter de voorbereiding en uitvoering van de 2018-plannen.
- Tot slot: verbinding en bundeling van krachten, daar ligt de sleutel voor borging van de creatieve en innovatie kracht van Utrecht in de komende jaren. Door massa te maken én de relaties tussen kunst, onderwijs en bedrijfsleven goed te exploreren en uit te

bouwen kan de culturele sector ook in de komende jaren haar essentiële rol in de ontwikkeling van de stad blijven spelen.

Toegesplitst op de drie facetten van het stedelijke culturele leven vinden we het volgende van belang:

De stad als podium

Podia en presentatieplekken

Het breed geschakeerde podiumaanbod van Utrecht is een van de troeven van de stad. We houden vast aan ons uitgangspunt dat er naast grootschalige voorzieningen als het Muziekpaleis, Stadsschouwburg Utrecht en Centraal Museum ook plaats moet worden ingeruimd voor kleinschaliger podia en presentatieplekken. Daartoe behoren ook de binnenstadkerken.

Van onze cultuurdiensten Muziekcentrum Vredenburg/ Muziekpaleis, Stadsschouwburg Utrecht en Centraal Museum, die in de komende jaren alle verzelfstandigd

raken, verwachten wij dat zij actief zijn daar waar podium, creatieve ruimte en leeromgeving samenvallen. Hetzelfde geldt voor de combinatie Bibliotheek/Artplex. Deze grote instellingen zijn de pijlers onder het culturele leven van de stad, ze combineren de functie van publieke verzamelplek met denktank, aanjager van productie en internationale trekpleister en ze onderhouden uitstekende relaties met de onderwijs- en kennisinstellingen en het bedrijfsleven in de stad.

Festivals

Utrecht is een bloeiende festivalstad en moet dat wat ons betreft ook blijven. We streven naar een goede mix van publieks- en vakfestivals in de diverse disciplines. Festivals kunnen voordelen op het gebied van effectiviteit en efficiency behalen door bijvoorbeeld de backoffice te delen, disciplines te bundelen en een gezamenlijke marketing- en pr-strategie te ontwikkelen. Wij dagen poten-

tiële aanvragers uit de mogelijkheden tot verbinding en vernieuwing te onderzoeken en aan ons voor te leggen. De najaarsprogrammering is sterk; de programmering in het voorjaar willen we op een (nog) hoger en voor het publiek herkenbaar plan trekken. De Culturele Zondagen blijven een belangrijke generator van nieuw publiek voor onze culturele instellingen en een aanjager van culturele diversiteit. Ze ontleen hun kracht aan de verbinding tussen het culturele veld in zijn volle breedte en een scala aan maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen.

Wijkcultuurhuizen

We hebben de afgelopen periode geïnvesteerd in de totstandkoming van culturele accommodaties in verschillende wijken: Stefanus (Overvecht), Vorstelijk Complex (Zuilen) en – nog in voorbereiding – Cereol (Oog in Al) en het Cultuurhuis Leidsche Rijn. Deze accommodaties

willen we de komende jaren uitbouwen tot bloeiende voorzieningen met een aantrekkingskracht voor de wijk én de stad als geheel. We onderzoeken de mogelijkheden voor voortzetting van Jongeren Cultuurhuis Kanaleneiland. Ook stedelijke makers treden op in de wijken. Voor de gehele stad zal een keuze in het aantal te behouden accommodaties onvermijdelijk zijn.

De stad als creatieve ruimte

Makers

Wij subsidiëren nu een bonte reeks van theater-, dans- en muziekgezelschappen. Voor de periode 2013-2016 hebben we alleen zekerheid over een theater- en jeugdtheatergezelschap in de stad. Deze maken deel uit van de landelijke basisinfrastructuur en zullen moeten voldoen aan de door OCW geformuleerde eisen. Bij de toekenning van middelen geven wij voorrang aan deze voorzieningen. Bezien in relatie tot de Stadsschouwburg Utrecht, het Muziekpaleis en de dragende festivals in de stad onderzoeken wij de mogelijkheid tot ondersteuning van enkele kleinschaliger theatergezelschappen en muziekensembles die van belang zijn voor het culturele leven in onze stad en deels ook landelijk en internationaal opereren. De basissubsidies aan amateurkunstverenigingen blijven gehandhaafd. De ontwikkelingen op het gebied van urban arts, nieuwe media en community art moeten naar onze mening een vertaling krijgen in facilitering van een of meerdere initiatieven op deze terreinen. Het begrip productiehuis heeft van rijkswege niet langer betekenis. Hoe het voortaan ook heet: wij vinden het belangrijk dat Utrecht blijft beschikken over voldoende faciliteiten (accommodatie, artistieke en organisatorische ondersteuning) om de groei en ontwikkeling van talent – amateur en prof – te stimuleren. Wij kijken uit naar inspirerende initiatieven waarmee de huidige productiekracht van de stad op weg naar 2018 onderhouden en

verder gevoed kan worden. Bundeling van krachten zal ook hier essentieel zijn.

Creative industrie

We zijn van plan de potentie van Utrecht voor (jonge) creatieven meer zichtbaar te maken in nauwe samenwerking met HKU en MKB en het gemeentelijk makelpunt. Laten zien wat deze stad te bieden heeft: dat is en blijft belangrijk. Onze inzet voor incubators als de Dutch Game Garden, Utrechtinc en het Designercafé wordt gecontinueerd; daar hebben startende creatieve bedrijven onderdak gevonden en worden ze begeleid in hun ondernemerschap.

Culturele hotspots

We willen de mogelijkheden benutten die stedelijke transformatiegebieden aan cultuur bieden. In het Dynamisch Stedelijk Masterplan worden meerdere transformatielocaties genoemd. In Rotsoord, Carthesiusdriehoek, Werkspoorkwartier en Merwedekanaalzone zien wij kansen, al dan niet in tijdelijkheid, voor vestiging van kunstenaars en creatieve industrie.

De stad als leeromgeving

Cultuureducatie

Essentieel voor het ontwikkelen van cultuureducatiebeleid in onze stad is de landelijke afspraak om doorlopende leerlijnen te ontwikkelen en stimuleren, startend bij het primair onderwijs. Op dit moment onderzoeken wij in samenspraak met verschillende partijen in de stad de rol van het Utrechts Centrum voor de Kunsten en andere aanbieders van cultuureducatie, waaronder culturele instellingen. Wij hechten grote waarde aan duurzame samenwerkingsverbanden tussen scholen en culturele instellingen ('creatief partnerschap') om versnippering te voorkomen en doorlopende leerlijnen mogelijk te maken. Het streven is om eind 2011 een concreet voorstel te presenteren.

Subsidiesystematiek en procedure 2013 - 2016

Herijking systematiek

Sinds midden jaren negentig maakt Utrecht met het rijk en de provincie eens per vier jaar afspraken over de gezamenlijke financiering van culturele instellingen met een landelijke en/of regionale betekenis. De procedure bood tot op heden alleen toegang aan instellingen die een landelijk belang meenden te hebben en ook bij het rijk of de landelijke fondsen en bij de provincie een meerjarige subsidieaanvraag indienden. De gemeente liet zich adviseren door een ad hoc adviescommissie en de afspraken werden vastgelegd in het Cultuurconvenant Midden Nederland. Naast de convenantinstellingen ondersteunt de stad natuurlijk ook instellingen met een voornamelijk lokaal belang. Ze doet dat met jaarsubsidies die vaak jarenlang worden verstrekt (vooral podia en amateurkunstverenigingen) of toegekend worden voor een kortere periode omdat de financiële dekking tijdelijk is (zoals op dit moment de wijkcultuurhuizen).

Eenmalige projectsubsidies en investeringen in accommodaties en werkruimtes completeren het beeld van de gemeentelijke bijdragen aan het culturele leven.

We hebben al eerder, mede op basis van kritische kanttekeningen van de adviescommissie en het culturele veld, geconstateerd dat deze systematiek onvoldoende recht doet aan de samenhang in het culturele leven van de stad. Een integrale afweging over de culturele infrastructuur van de stad was niet goed mogelijk; lokale initiatieven hadden bovendien geen toegang tot meerjarige ondersteuning in het kader van het cultuurconvenant. Daar komt nu bij dat met de maatregelen van het rijk en de provincie de bodem onder de tripartiete financiering grotendeels wegvalt. Kortom: het moment is daar om de procedure te herijken. We spreken in deze nota dan ook niet meer over het cultuurconvenant, maar over de cultuurnotaprocedure.

Herijking houdt op hoofdlijnen het volgende in:

Jaarlijkse subsidies: vierjarig

- De jaarlijkse subsidies voor programmerende en producerende instellingen worden voortaan verstrekt in het kader van de cultuurnotaprocedure en voor een periode van maximaal vier jaar. Dit betekent dat alle Utrechtse culturele instellingen die op deze terreinen actief zijn en die in aanmerking willen komen voor een jaarlijkse subsidie eens per vier jaar een aanvraag kunnen indienen. Dit geldt ook voor de drie cultuurdiensten die in de periode 2012 - 2014 verzelfstandigd worden.
- De eerstkomende cultuurnotaperiode loopt van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2016. Instellingen die minimaal drie jaar achtereen een jaarlijkse subsidie hebben ontvangen en waarmee de gemeente derhalve een subsidierelatie heeft, ontvangen in november 2011 een informatiebrief over inhoud, procedure en planning. Via diverse media wordt de nieuwe regeling verder onder de aandacht gebracht.
- Aanvragen kunnen worden ingediend door rechtspersonen (stichtingen, verenigingen) die in Utrecht gevestigd zijn en die staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Midden Nederland. Elders gevestigd rechtspersonen dienen een aantoonbare intentie te hebben om zich in Utrecht te vestigen en actief bij te dragen aan het Utrechtse culturele klimaat.
- We nemen alleen aanvragen voor een vierjarige subsidie in behandeling van culturele instellingen die minimaal drie jaar activiteiten hebben ontplooid. Er wordt een uitzondering gemaakt voor nieuwe initiatieven die zijn ontstaan uit bestaande organisaties waarvan minimaal één organisatie al drie jaar actief is.

Adviescommissie

- Aanvragen worden in samenhang beoordeeld door een onafhankelijke adviescommissie. Aangezien de commissie een verscheidenheid aan aanvragen zal behandelen, zullen wij een kerncommissie benoemen van leden met uiteenlopende expertise die de gehele Utrechtse infrastructuur in ogenschouw kunnen nemen. Deze kerncommissie wordt aangevuld met een pool van adviseurs met expertise in een specifieke kunstdiscipline.

Criteria

- Artistieke kwaliteit, goed ondernemerschap, worteling en samenwerking in de stad, publieksbereik, internationale betekenis, cultuureducatie en participatie en verbinding met onderwijs- en kennisinstellingen zijn onderscheidende en richtingbepalende criteria voor vierjarige subsidiëring. We gaan ervan uit dat culturele instellingen de codes cultural governance en culturele diversiteit serieus nemen. We schenken bijzondere aandacht aan een deugdelijke bedrijfsvoering en verantwoording, passend bij de omvang van de instelling. Van producerende instellingen verwachten wij een uitgewerkte afnamestrategie waarin wordt omschreven op welke plaatsen in de stad, land en internationaal welk publiek zal worden bereikt.
- Een visitatie halverwege de vierjarige termijn maakt onderdeel uit van de cultuurnotaprocedure.

Jaarlijkse subsidies: overig

- Naast de jaarlijkse subsidies verstrekt in het kader van de cultuurnotaprocedure geven wij jaarsubsidies aan culturele instellingen die geen programmerende en/of producerende rol hebben, maar op een andere wijze ondersteunend zijn aan het Utrechtse culturele klimaat. Denk met name aan Stichting Cultuurpromotie Utrecht en SWK Kunsthuisvesting.

Conform de ASV wordt deze subsidie toegekend op basis van een jaarlijks in te dienen activiteitenplan. We vragen deze instellingen om, parallel aan de cultuurnotaprocedure, een vierjarig ondernemingsplan aan ons voor te leggen.

Enmalige subsidies

- Naast jaarlijkse subsidies in het kader van de cultuurnota zijn er eenmalige subsidies. Deze worden niet langer vanuit een disciplinaire benadering (amateurkunst, podiumkunsten, etcetera) toegedeeld, maar vanuit een integrale doelstelling die eens in de vier jaar wordt bijgesteld. Met eenmalige subsidies willen wij nieuwe talenten en nieuwe ontwikkelingen blijven stimuleren, in goede samenhang met het palet aan meerjarig gesubsidieerde instellingen en de ambitie van de stad.

Cultuurnota 2013-2016

Specifiek voor de cultuurnotaperiode 2013-2016 geldt het volgende:

- Aanvragen voor vierjarige subsidie in de periode 2013-2016 moeten uiterlijk 1 februari 2012 17:00 uur worden ingediend.
- Najaar 2011 zal de ad hoc adviescommissie cultuurnota 2013-2016 worden geïnstalleerd. De adviescommissie brengt een advies uit over alle subsidieaanvragen afzonderlijk en kijkt daarbij ook naar de samenhang van initiatieven. De cultuurvisie 2012-2022 'Open ruimte' vormt het beleidsinhoudelijke kader voor advisering. Wij geven de adviescommissie mee dat Utrecht ondanks een grote terugval in beschikbaar cultuurbudget een sterke, diverse culturele infrastructuur wil behouden die goed in balans is en bijdraagt aan de profilering als stad van kennis en cultuur en de ambitie Europese Culturele Hoofdstad.

Aanvullend verzoek aan de adviescommissie is om ons een voorstel te doen voor de inzet van incidenteel budget in de periode 2013-2016.

- Het advies van de ad hoc commissie is samen met de inhoudelijke uitgangspunten uit de Cultuurvisie 2012-2022 vertrekpunt voor matchingafspraken met het rijk, de provincie en de landelijke fondsen en vervolgens concrete subsidieafspraken met de culturele instellingen voor de periode 2013-2016.
- Het advies van de commissie in combinatie met onze beleidsmatige afwegingen kan leiden tot afwijzing van verzoeken en het stopzetten van jaarlijkse subsidies aan culturele instellingen.
- Herijking van de procedure betekent dat wij onze tot op heden langjarig gesubsidieerde podia en musea voor het eerst meenemen in de cultuurnotaafwegingen. Wij zullen de adviescommissie vragen

over de ondernemingsplannen van deze instellingen een advies uit te brengen dat met name gericht is op de perspectieven op interessante programmering en een gezonde exploitatie in de komende periode, in samenhang met andere podia en musea in de stad. Gezien een aantal verwachte veranderingen bij de podia zoals de noodzakelijke aanpassing van programmering, samenvoeging, afnemend landelijk aanbod, bezettingsgraad en belastingwijzigingen, achten wij een visitatie en daaraan verbonden een nadere analyse van de sector halverwege de cultuurnotaperiode van groot belang. Deze zal duidelijk moeten maken hoe de gesubsidieerde podia en de culturele infrastructuur ervoor staan en wat hun toekomstperspectief is. De hieruit volgende afweging vormt een belangrijke bouwsteen voor de besluitvorming over continuering van het subsidie in de volgende cultuurnotaperiode.

Planning

2011

oktober	- Vaststelling Cultuurvisie 2012-2022 en criteria 2013-2016
november	- Culturele veld wordt geïnformeerd over aanvraagprocedure 2013-2016

2012

1 februari	- Deadline indienen aanvragen 2013-2016
juni	- Adviezen ad hoc adviescommissie gereed
derde kwartaal	- Nota beleidsinzet 2013-2016 gereed - Vastleggen matchingafspraken met rijk, provincie en landelijke fondsen - Vaststellen begroting 2013
vierde kwartaal	- Verzenden beschikkingen

Financieel perspectief

Inzet rijk, provincie en fondsen

De door het rijk omschreven functies in de nieuwe landelijke basisinfrastructuur bieden mogelijk ruimte aan vijf culturele voorzieningen in Utrecht. Alleen Museum Catharijneconvent wordt met name genoemd. Utrecht kan verder rekenen op een theatervoorziening en een jeugdtheatervoorziening en heeft kans op een presentatie-instelling beeldende kunst en een festival gericht op de presentatie van actueel of vernieuwend aanbod op het terrein van de Nederlandse film. Gezien de onzekerheid over de invulling van functies valt er nog weinig te zeggen over de bijdrage van het rijk in de periode 2013-2016. De provincie heeft een bedrag van 750.000 euro gereserveerd voor internationaal georiënteerde festivals. Wij verwachten dat slechts een beperkt aantal instellingen een haalbaar beroep voor meerjarige financiering kan doen op de diverse landelijke fondsen. De ruimte voor

onderhandeling met het rijk, de provincie en de fondsen zullen we vanzelfsprekend optimaal benutten.

Een maatregel die niet direct verband houdt met cultuurnota-afspraken maar indirect naar verwachting van grote invloed zal zijn op het culturele klimaat in de stad, is de verhoging per 1 juli 2011 van de BTW op theater- en concertkaartjes van zes naar negentien procent. De gevolgen die deze maatregel gaat hebben voor de kaartverkoop, publiekscijfers en aanbod zijn op dit moment nog niet goed uit te tekenen, maar de eerste onderzoeken en ervaringsgegevens wijzen landelijk op een terugloop in bezoekers en inkomsten uit kaartverkoop.

Het wegvallen – landelijk en gemeentelijk – van een groot aantal culturele organisaties in combinatie met de BTW-verhoging leidt mogelijk tot problemen bij podia

door onvoldoende kwaliteitsaanbod, daardoor terugloop van bezoekersaantallen, inkomsten en dus exploitatieproblemen. Ook is het bepaald niet ondenkbaar dat eigenaren van cultuurpanden in de problemen raken doordat de in deze panden gehuisveste culturele organisaties hun activiteiten moeten stopzetten danwel de huur niet meer kunnen opbrengen.

Budgettaire kader 2013-2016 gemeente Utrecht

Wij zullen bij de Voorjaarsnota 2012 voorstellen doen om op basis van een integrale afweging afspraken te maken over de definitieve hoogte van de storting ten behoeve van de cultuurnota voor de periode 2013-2016. De huidige extra bijdrage in het convenant 2009-2012 is 2 miljoen euro op jaarbasis.

In de onderhandelingen met het rijk en de fondsen zullen thema's als de Utrechtse instellingen in de landelijke basisinfrastructuur en de ondersteuning van Utrechtse festivals, gezelschappen en presentatie-instellingen in het middensegment verder worden uitgewerkt. Uitgangspunt is dat wij het totaal van wegvallende middelen van rijk, provincie en landelijke fondsen niet compenseren. Alle culturele organisaties die nu in het kader van het cultuurconvenant 2009-2012 gemeentelijke subsidie krijgen dienen derhalve met de mogelijkheid rekening te houden dat onze bijdrage met ingang van 2013 wordt stopgezet.

Gezien de prioriteit van Leidsche Rijn in ons collegeprogramma en het feit dat deze wijk nog steeds in ontwikkeling is, zullen wij voor activiteiten in Leidsche Rijn het huidige geoordeelde budget voor culturele activiteiten in deze wijk hanteren. Daarnaast wordt de planvorming voor een culturele trekker van formaat in Leidsche Rijn voortgezet; de geplande realisatie daarvan moet parallel lopen met de ontwikkeling van Leidsche Rijn Centrum.

De financiële uitgangspunten samengevat

- Het totaal van wegvallende bijdragen van het rijk en de provincie wordt niet door ons gecompenseerd.
- Bij onze besluiten over de hoogte van bijdragen blijft de kaasschaaf zoveel mogelijk achterwege.
- We zetten in op goede matchingafspraken met het rijk (in het kader van de landelijke basisinfrastructuur), de provincie (in het kader van het provinciaal festivalbeleid) en de landelijke fondsen. Afstemming vindt plaats voor de zomer 2012.
- Van de door ons te subsidiëren instellingen verwachten wij een extra inspanning met betrekking tot financiële dekking van activiteiten via publieksbereik c.q. kaartverkoop, sponsoring en fondsenwerving.
- Bij de Voorjaarsnota 2012 wordt beslist over de hoogte van het budgettaire kader.

Colofon

Uitgave

Gemeente Utrecht

Tekst

Culturele Zaken, Utrecht

Fotografie

Jan Lankveld, Willem Mes, Ramon Mosterd

Vormgeving

Bureau Gurk, Utrecht

Drukwerk

De Groot Drukkerij, Goudriaan

Datum

november 2011

Meer informatie

Redactieadres Postbus 2158, 3500 GD Utrecht

Telefoon 030 - 286 26 84

E-mail CZ@utrecht.nl

www.utrecht.nl/kunstencultuur

